

The Scenario of Future Environmental History Instruction to Develop Sustainable Global Citizenship

Apaichon Sajjaphatanakul
Faculty of Education, Chiang Mai University

อนาคตภาพการเรียนรู้การสอนประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาความเป็นพลโลกที่ยั่งยืน

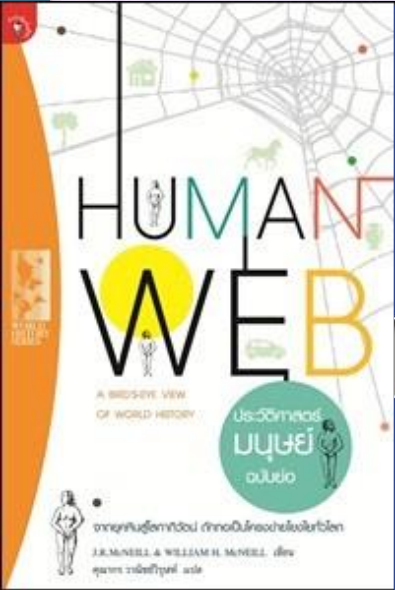
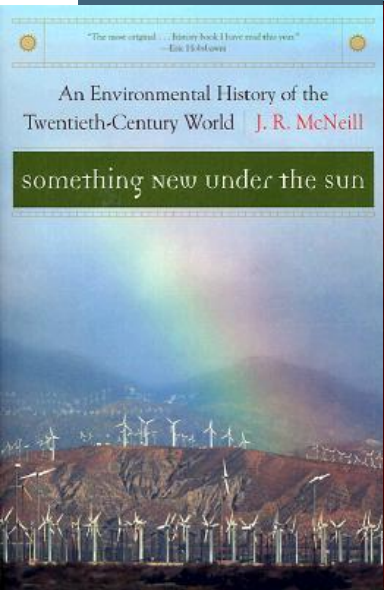
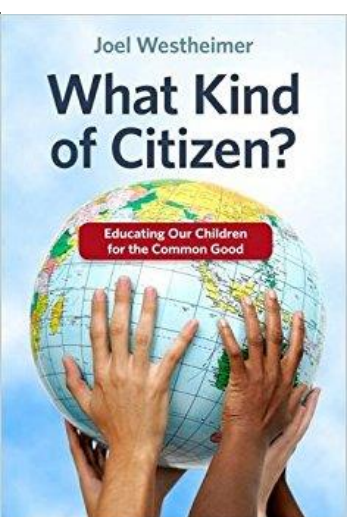

อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล
นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประเด็นนำเสนอในวันนี้

- **Part I** : ที่มาที่ไป หลักการ และกระบวนการวิจัย
- **Part II** : ข้อค้นพบ
- **Part III** : ประเด็นทิ้งท้าย

Part I

การศึกษาพรมแดนความรู้ทางประวัติศาสตร์ ด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์

2000 - 364 หน้า

★★★★★

0 บทวิจารณ์

👍👎

ที่มาที่ไป

- ตัวตนของเรา
- งานวิจัยเป็นพื้นที่สร้างการเรียนรู้พัฒนาตัวตนทางวิชาการของเรา การดำรงอยู่ในสังคม และสิ่งแวดล้อม
- ปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในวิชาสังคมศึกษานัยของความอ่อนแอ/พลังอำนาจของวิชา
- ประวัติศาสตร์เพื่อผู้ปกครอง **Vs** ประวัติศาสตร์เพื่อพลเมือง
- เราต้องการประวัติศาสตร์ในรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกาภิวัตน์ ช่วยให้เรามองเห็นพัฒนาการของมนุษยชาติ มองเห็นสังคมที่เราอยู่ ธรรมชาติที่โอบอุ้มเรา และตัวตนของเรา

ที่มาที่ไป (ต่อ)

- โลกกาฬวัตน์ที่เรียกร่องหาพลเมืองที่ต่างออกไปจากยุคสมัยที่ผ่านมา
- การเรียนรู้ประวัติศาสตร์จะทำให้ผู้เรียนกลับมาค้นพบตัวตนได้อย่างไร
- งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ “การนำเสนออนาคตภาพ การเรียนการสอนประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลกที่ยั่งยืน”

หลักการสำคัญที่ใช้ในการขยายกระบวนการทัศน์ในการทำวิจัย

- กระบวนการทัศน์การสร้างพลเมืองของรัฐไทย
- แนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNESCO)
- แนวคิดพลโลกที่ยั่งยืน (The Earth Charter) และแนวคิดแบบของพลเมือง (Three Kinds of Citizens)
- ความหมายและคุณค่าของวิชาสังคมศึกษา (NCSS)
- แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อม

แผนการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

ปัญหาของการศึกษาที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง และระบบการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ดัดยัดกับระบบความคิดแบบเดิม ไม่คิดออกนอกกรอบ ทำให้โครงสร้างและระบบการศึกษาก้าวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัต และไม่สามารถวิวัฒน์ตนเองให้พัฒนาไปสู่ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ภายใต้แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) ที่พลเมืองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง และบริบทของการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) เพื่อให้พลเมืองสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งสามารถยกฐานะและชนชั้นทางสังคม อันนำไปสู่การสร้างความผาสุกร่วมกันในสังคมของชนในชาติ และลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมให้มีความทัดเทียมกันมากขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศพัฒนาใน ๑๕ ปีข้างหน้า

(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จะเป็นเสมือนหนึ่งแผนที่นำทางให้ระบบการศึกษาไทยสามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคลให้เต็มตามศักยภาพสำหรับประชากรทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิตที่ประชาชนสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษา ๕ ประการ ได้แก่ การเข้าถึง (Access) ความเท่าเทียม (Equity) คุณภาพ (Quality)

แผนการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

● วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ จากแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จึงได้กำหนด วิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ดังนี้

“คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ ๒๑”

โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ๔ ประการ คือ ๑) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ๒) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ ๓) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ๔) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดัก ประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษา แห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ ๒ ด้าน คือ

เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มี คุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (3Rs8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและ คุณลักษณะต่อไปนี้

❖ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics)

❖ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะ การเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม

สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) ทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี (2015 - 2030)

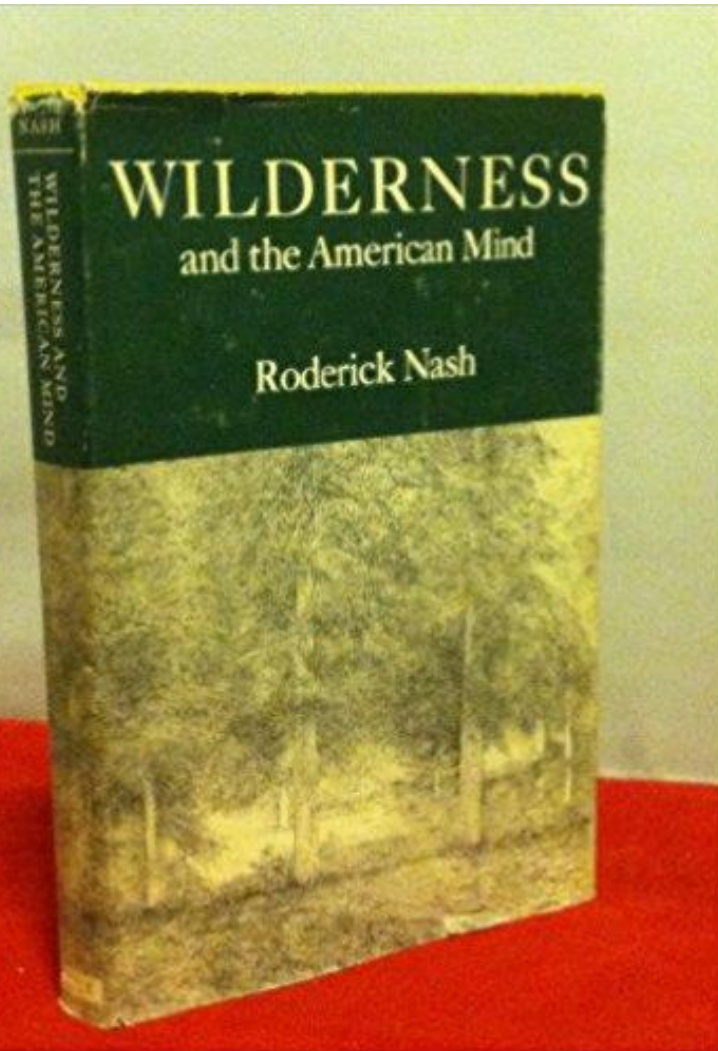
<http://www.sdgfund.org/universality-and-sdgs>

ประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อม คืออะไร

ประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมเป็นการศึกษาถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในอดีตทั้งในด้านปัจจัยและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในมิติที่มนุษย์มีฐานะเป็นฝ่ายกระทำ และอิทธิพลของธรรมชาติที่ส่งผลกับมนุษย์ เพื่อหาแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมและสร้างสรรค์สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในอนาคต โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การเคารพสิทธิของสรรพชีวิตที่หลากหลายอย่างสมดุลและเป็นธรรม

(Hughes,2001), (McNeill,2010), Carruthers
(2013) ,(Australian and New Zealand
Environmental History Network,2014) (อรรถจักร์ สัต
ยานุรักษ์, 2541)

ประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นท่ามกลางทศวรรษแห่ง ความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อม

- เรื่อง “ความเจ็บปวดในฤดูใบไม้ผลิ” (The Silent Spring) (Rachel Louise Carson) ในปี ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505)
- งานเขียนเรื่อง "Wilderness and the American Mind" ของโรเดอริค แนช (Roderick Nash) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1967 – 1970
- 1972 องค์การสหประชาชาติจึงได้จัดให้มีการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์ (The United Nations Conference on the Human Environment) ที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน

ขอบเขตในการศึกษาประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่ **1** เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมในมิติคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรต่างๆ ในธรรมชาติที่มนุษย์ได้นำมาใช้ในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิต ผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและอิทธิพลของธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์

ประเด็นที่ **2** เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมในมิติของนโยบายภาครัฐ เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น

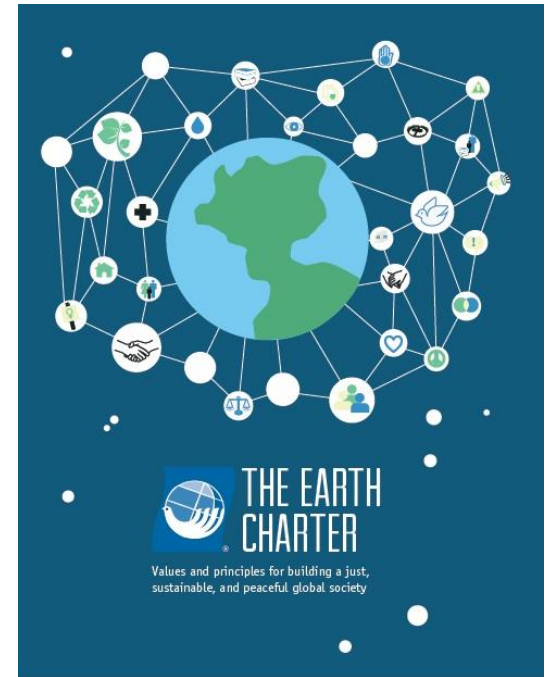
ประเด็นที่ **3** เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมในมิติของวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ประเด็นที่ **4** การศึกษาประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมในมิติของความเป็นธรรมและความเท่าเทียม

พลเมืองที่มีชุดคุณค่าในการดำเนินชีวิตแบบใหม่ (The Earth Charter International Council, 2000)

- 1) ด้านการให้ความเคารพและใส่ใจต่อประชาคมแห่งชีวิต
- 2) ด้านความสมบูรณ์มั่นคงของระบบนิเวศ
- 3) ด้านความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม
- 4) ด้านประชาธิปไตย อหิงสา และสันติภาพ

<http://earthcharter.org/>

Three Kinds of Citizens

Table 1
Kinds of Citizens

	Personally Responsible Citizen	Participatory Citizen	Justice-oriented Citizen
DESCRIPTION	<p>Acts responsibly in his/her community</p> <p>Works and pays taxes</p> <p>Obeys laws</p> <p>Recycles, gives blood</p> <p>Volunteers to lend a hand in times of crisis</p>	<p>Active member of community organizations and/or improvement efforts</p> <p>Organizes community efforts to care for those in need, promote economic development, or clean up environment</p> <p>Knows how government agencies work</p> <p>Knows strategies for accomplishing collective tasks</p>	<p>Critically assesses social, political, and economic structures to see beyond surface causes</p> <p>Seeks out and addresses areas of injustice</p> <p>Knows about social movements and how to effect systemic change</p>
SAMPLE ACTION	<p>Contributes food to a food drive</p>	<p>Helps to organize a food drive</p>	<p>Explores why people are hungry and acts to solve root causes</p>
CORE ASSUMPTIONS	<p>To solve social problems and improve society, citizens must have good character; they must be honest, responsible, and law-abiding members of the community</p>	<p>To solve social problems and improve society, citizens must actively participate and take leadership positions within established systems and community structures</p>	<p>To solve social problems and improve society, citizens must question and change established systems and structures when they reproduce patterns of injustice over time</p>

Westheimer and Kahne , (2004)

แบบของพลเมือง (Kinds of Citizens)

	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)	พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (Justice-Oriented Citizen)
การอธิบาย	<ul style="list-style-type: none"> - รับผิดชอบต่อชุมชน - ตั้งใจทำงานและจ่ายภาษี - ปฏิบัติตามกฎหมาย - ไร้เชื้อเกลและบริจาคนเลือด - อาสาที่จะทำงานที่ช่วยเหลือในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสมาชิกขององค์กรที่กระตือรือร้นและมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนา - จัดการชุมชนให้ใส่ใจต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น การรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ - รู้ว่ารัฐมีกระบวนการทำงานอย่างไร - รู้วิธีการการทำงานอย่างเชื่อมโยง 	<ul style="list-style-type: none"> - คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคม นโยบาย และเศรษฐกิจ โดยพิจารณามากกว่าเหตุการณ์ที่ผิวเผิน - ตามสืบค้นและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม - รู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม และผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น
ตัวอย่างการปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมบริจาคในการทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาความอดอยากที่เกิดขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาความอดอยาก 	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาสาเหตุ/ต้นตอปัญหาและความอดอยาก เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบ หรือโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคม ที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม
แนวคิดหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - ในการแก้ปัญหาของสังคม และพัฒนาสังคม พลเมืองต้องมีคุณลักษณะที่ดี เชื่อสัจย์ รับผิดชอบต่อ เคารพกฎหมาย และกติกาสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม พลเมืองต้องมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการวางระบบ และโครงสร้างของสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม พลเมืองต้องตั้งคำถามและเปลี่ยนระบบหรือโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคม ที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

Westheimer, J. and Kahne, J. Educating the "Good" Citizen: Political Choices and Pedagogical Goals.

<http://thaiciviceducation.org/>

กระบวนการวิจัย

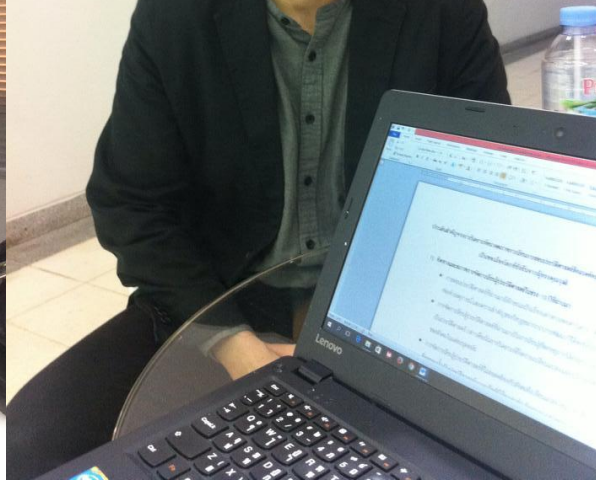
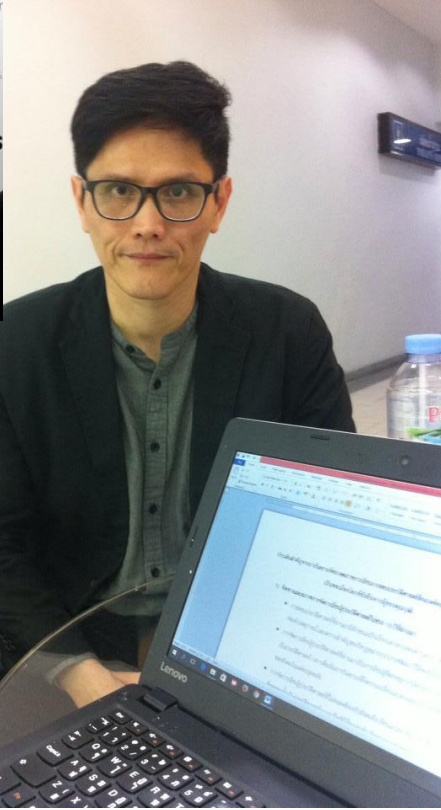
เป็นการวิจัยเชิงบูรณาการ (**Integrative Research**) โดยใช้เทคนิค
วิจัยเชิงอนาคตแบบชาติพันธุ์วรรณนา (**Ethnographic Future
Research - EFR**) เพื่อหากลยุทธ์สำคัญในการจัดการเรียนรู้ จากนั้น
นำผลที่ได้ไปศึกษาผลของการนำไปใช้ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม (**Participatory Action Research - PAR**)

กระบวนการที่มุ่งสู่วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์และพัฒนาอนาคตภาพประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลกที่ยั่งยืน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- ศึกษาผลการใช้กระบวนการทัศน์และแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลกที่ยั่งยืนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- เพื่อนำเสนออนาคตภาพการเรียนการสอนประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลกที่ยั่งยืน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Part II

อนาคตภาพของวิชาประวัติศาสตร์

- การต่อสู้ของประวัติศาสตร์เชิงชนบจารีต (ส่งเสริมผู้ปกครอง อำนาจนิยม) กับประวัติศาสตร์เพื่อพลเมือง (ประวัติศาสตร์ประชาชน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์สังคม ประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์สิ่งของ ฯลฯ ส่งเสริมพลเมืองให้รู้ตนเอง อำนาจประชาธิปไตย) จะยังคงต่อสู้กันทั้งในระดับโครงสร้างหลักสูตรถึงระดับห้องเรียน
- อำนาจของวิชา **Vs** อำนาจของผู้กำหนดความรู้ ถ้าผู้กำหนดหาวิธีที่จัดการได้ง่ายกว่า แต่นั่นก็จะผลักดันให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์พลเมืองพัฒนาจากฐานล่าง
- เมื่อมองผ่านเป้าหมาย **SDGs** ประเทศไทยจะยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ แต่จะมีสัญญาณที่ชัดเจนในแง่บวกมากขึ้นทางสังคมประชาธิปไตย ประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นที่ต้องเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

ข้อค้นพบ (กระบวนการทัศนัยในสู่การเรียนรู้การสอน ประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อม)

- 1) การเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์เชิงบูรณาการ เป็นองค์รวม และสลายพรมแดนระหว่างเนื้อหาในห้องเรียนกับโลกแห่งชีวิต
- 2) เห็นบริบทที่หลากหลายและเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ที่บ่งชี้พัฒนาการของมนุษย์และการปฏิสัมพันธ์ต่อธรรมชาติ รวมถึงการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน
- 3) ลำดับเวลา ความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลง เพื่อการคิดที่ลุ่มลึก
- 4) เรียนรู้จากหลักฐานที่หลากหลาย เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้เกิดพัฒนาการแห่งการเปลี่ยนแปลง
- 5) อยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้เชิงกระบวนการภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ประชาธิปไตยและเพื่อสังคมประชาธิปไตย
- 6) อยู่บนพื้นฐานของการสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมแห่งชีวิต สร้างสรรค์ปัจจุบันและอนาคต

บทบาทครู การเตรียมครูก่อนประจำการ

การหนุนเสริมครูประจำการ(1)

บทบาท	ก่อนประจำการ	ครูประจำการ
เจตจำนงทางสังคม	เสริมพลังความเป็นนักการศึกษา มั่นใจในความเป็นครูที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมทางสังคมผ่านกระบวนการประชาธิปไตย	เสริมพลังความเป็นนักการศึกษา ย้อนทวนจิตวิญญาณความเป็นครูแบบใหม่สู่ครูที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมทางสังคม
นักจัดการเรียนรู้ (องค์ความรู้ + กระบวนการ)	บูรณาการที่ลุ่มลึก ทักษะการคิดขั้นสูง การสอนประวัติศาสตร์เชิงกระบวนการ	การจัดการความรู้ การสอนเชิงกระบวนการ

บทบาทครู การเตรียมครูก่อนประจำการ

การหนุนเสริมครูประจำการ(2)

บทบาท	ก่อนประจำการ	ครูประจำการ
เชื่อมั่นและดึงศักยภาพให้ ความหลากหลายมีคุณค่า	พัฒนาการตามช่วงวัย การ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นัยที่ ลุ่มลึก เชื่อในความเป็น มนุษย์	ความเชื่อมั่นในตัวเด็ก เคารพและเชื่อมั่นในความ หลากหลาย นักสร้างพื้นที่
ออกแบบอนาคตการ เรียนรู้ร่วมกัน	คำถาม โจทย์การเรียนรู้ที่ ท้าทาย นวัตกรรมที่สร้าง คุณค่ากับสังคมและโลก แห่งชีวิต	การสร้างชุมชนแห่งการ เรียนรู้ ถักทอเครือข่าย หนุนเสริมระหว่างกันอย่าง มีความหมายและพลัง

Part III: ประเด็นส่งท้าย

- ภายใต้กระแสของการทบทวนกระบวนการศึกษาในประเทศไทย จะทำอย่างไรให้การศึกษากลายเป็นเครื่องมือเพื่อเสริมอำนาจของพลเมืองมากกว่าเครื่องมือกลไกของอำนาจรัฐ โดยเฉพาะวิชาประวัติศาสตร์
- กระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับโลกแห่งชีวิตที่เปลี่ยนแปลงและสร้างสังคมประชาธิปไตย โจทย์การเรียนรู้ที่ท้าทายและสร้างความหมาย ให้ผู้เรียนได้ออกแบบชีวิตและคิดฝันถึงสังคมที่เขาอยากจะทำอยู่
- “ประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อม” เป็นเพียงทางเลือกหนึ่งในอีกหลากหลายทางเลือกภายใต้โลกที่เปลี่ยนแปลง การสร้างเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน ผสานคุณค่ากับชีวิตของปัจเจกชนให้กว้างขวางจึงสำคัญต่อโครงสร้างทางสังคม และระบบนิเวศที่โอบหุ้มอุ้มชูชีวิตของเรา

“If you don’t know history,
you don’t know anything.
You are a leaf that doesn’t
know it is part of a tree.”
- Michael Crichton

Genealogists.com

